

Příloha ke Školnímu vzdělávacímu programu „Cesta k vědění“

VZDĚLÁVÁNÍ ŽÁKŮ S ODLIŠNÝM MATEŘSKÝM JAZYKEM

S účinností od 1. září 2021 je nastaveno systémové řešení vzdělávání cizinců ve školách, a to Vyhláškou č. 271/2021 Sb., kterou se mění vyhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů, a č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, ve znění pozdějších předpisů (s výjimkou některých ustanovení, která platí až od školního roku 2022/23).

Ministr školství, mládeže a tělovýchovy dále vydal Opatření, kterým se v souladu s § 4 odst. 4 zákona č. 561/2004 Sb. (školský zákon) mění Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Změna zohledňuje především specifické vzdělávací potřeby žáků - cizinců, kteří se vzdělávají v českých školách.

Vzhledem k tomu, že naši školu navštěvuje již více žáků – cizinců / žáků s odlišným mateřským jazykem (OMJ), je vydána tato příloha ke Školnímu vzdělávacímu programu „Cesta k vědění“.

U žáků s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka je důležité rozvíjet jejich jazykové kompetence tak, aby bylo možné je plnohodnotně zapojit do výuky v běžných třídách. Druhý jazyk se oproti cizímu jazyku liší především významem v životě žáka, neboť jde o jazyk, na kterém je žák závislý z hlediska školní docházky a integrace do společnosti. V souvislosti s tím jsou v případě druhého jazyka také zvýšené nároky na míru rozvoje sociokulturní kompetence.

Výuka se zpočátku zaměřuje především na výuku základních jazykových funkcí (pozdravy, poděkování, prosba apod.) a kompenzačních strategií (umí říct, že nerozumí, požádat o zopakování). Z komunikačního hlediska převládá v první fázi vyučování obvykle výuka mluvení a poslechu nad výukou čtení a psaní a výuka základní slovní zásoby nad výukou gramatiky.

Žáci s OMJ jsou zařazeni do ročníku, kterému odpovídají věkem, případně s přihlédnutím k dosavadnímu průběhu vzdělávání a jazykové vybavenosti žáka, mohou být zařazeni do ročníku nižšího.

Při příchodu nového žáka s OMJ do školy určený učitel provede orientační jazykovou diagnostiku, aby zjistil úroveň znalosti češtiny žáka a mohl na základě toho vhodně nastavit jeho podporu. Výsledky jazykové diagnostiky jsou konzultovány s ostatními pedagogy. V případě potřeby je žákovi s OMJ vypracován Plán pedagogické podpory, ve kterém jsou v jednotlivých předmětech stanoveny individuální vzdělávací cíle.

Žáky s OMJ, kteří mají kromě nedostatečné znalosti českého jazyka další přidružený problém, škola po domluvě se zákonnými zástupci odesílá na vyšetření do pedagogicko-psychologické poradny. Pokud má žák v rámci podpurných opatření druhého či vyššího stupně doporučeno poradenským zařízením vypracování individuálního vzdělávacího plánu (IVP), škola rozhodne o poskytování vzdělávání podle IVP a IVP vypracuje.

Pro žáky s OMJ škola zajišťuje předmět „**Čeština jako druhý jazyk**“ (ČDJ) v rozsahu 3 vyučovací hodiny týdně namísto předmětu Český jazyk a literatura, příp. jiného předmětu. Ize využít učitel ČDJ zajistí výuku ČDJ v adekvátním rozsahu dle výsledků jeho jazykové diagnostiky, případně ho zařadí do vhodné skupiny pro výuku ČDJ, a ve spolupráci s jeho třídním učitelem a koordinátorem pro začleňování žáků s OMJ Třídní učitel upraví jeho rozvrh žáka tak, aby se mohl účastnit ČDJ v době běžné výuky. Žáci jsou na tuto výuku ČDJ se souhlasem zákonných zástupců částečně uvolňováni z běžné výuky na základě § 50 školského zákona. Při rozhodování, z jakých hodin jsou žáci uvolňováni, hraje roli jazyková vybavenost žáků a domluva s pedagogy.

Žákům s OMJ poskytujeme vhodné didaktické pomůcky a výukové materiály (učebnice, pracovní sešity, pracovní listy). K dispozici jsou i asistenti pedagoga, kteří mohou při výuce žákovi pomáhat s pochopením učiva a ujistit jej, že pracuje správně. Žákům s OMJ škola poskytuje také doučování ČDJ a dalších předmětů běžné výuky v odpoledních hodinách, stejně tak jako všem ostatním žákům, kteří o to projeví zájem, dle aktuálních možností a prostředků školy. Nedostatečnou znalost českého jazyka je nutné zohlednit při hodnocení žáka s OMJ. Při hodnocení ve všech předmětech pedagogové kladou důraz na motivační složku a využívají slovní hodnocení.

Metodickou podporu kmenovým i určeným školám poskytují krajská centra podpory Národního pedagogického institutu ČR. Nabízí školám metodickou pomoc, vzdělávací programy, bezplatné služby adaptačních koordinátorů a tlumočnicků. Důležité zdroje informací jsou k dispozici na <https://cizinci.npi.cz/>.

Cizinec je fyzická osoba, která není občanem České republiky, včetně občana Evropské unie. V případě, že má fyzická osoba dvojí občanství, z nichž jedno z nich je české, se taková osoba nepovažuje za cizince. Žáci cizinci mají v souladu s § 20 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, nárok na bezplatnou jazykovou přípravu k začlenění do základního vzdělávání.

Dítě/žák s nedostatečnou znalostí češtiny může být také občan ČR, který s ohledem na odlišný mateřský jazyk v rodině nebo dlouhodobý pobyt v zahraničí neovládá dostatečně vyučovací jazyk. Tyto děti/žáci nemají podle stávajících právních předpisů (§ 20 školského zákona) nárok na bezplatnou jazykovou přípravu. Podpora je jim poskytována školami dle individuálních potřeb s možností využití podpůrných opatření podle § 16 školského zákona s ohledem na odlišné kulturní prostředí a životní podmínky. Tyto děti/žáky je možné za určitých podmínek zařadit do skupiny pro jazykovou přípravu poskytovanou dětem/žákům cizincům dle možností určené školy.

Určená škola je základní škola zařazená na seznam škol pro poskytování bezplatné jazykové přípravy dle § 20 školského zákona. Jedná se vždy o školu zřízenou obcí, krajem nebo svazkem obcí. Kmenová škola je základní škola, ve které žák plní povinnou školní docházku.

Žáci-cizinci mají podle § 20 školského zákona nárok na bezplatnou jazykovou přípravu k začlenění do základního vzdělávání. Za zajištění bezplatné přípravy je odpovědný krajský úřad příslušný podle místa pobytu žáka ve spolupráci se zřizovatelem školy. Podrobnosti upravuje § 10 až § 11b vyhlášky č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, ve znění vyhlášky č. 271/2021 Sb.. Dle § 16 školského zákona mají žáci nárok na podpůrná opatření mj. s ohledem na odlišné kulturní prostředí a životní podmínky. Příprava poskytovaná podle § 20 školského zákona a podpora poskytovaná podle § 16 školského zákona se navzájem nevylučují (je však žádoucí z hlediska efektivity využívat pro jazykovou přípravu cizinců primárně § 20 školského zákona).

ČEŠTINA JAKO DRUHÝ JAZYK

A) Cíle vzdělávací oblasti

- poskytnout žákům-cizincům a žákům s OMJ základní jazykové a sociokulturní kompetence, které jim umožní zapojit se do výuky v běžných třídách
- dosažení úrovně A
- rozvoj klíčových dovedností

Kompetence k učení

- nabízíme žákům různé efektivní formy a metody učení

Kompetence komunikativní

- rozvíjíme a obohacujeme slovní zásobu žáků
- využíváme obrázky a fotografie k podpoře komunikace

Kompetence sociální a personální

- vytváříme příznivé klima, ve kterém se žáci cítí dobře a mají prostor k seberealizaci

Kompetence k řešení problémů

- do výuky zařazujeme situace, na kterých se žáci mohou naučit reagovat a navrhnout řešení

Kompetence digitální

- při výuce využíváme digitální technologie
- učíme žáky pracovat s překladači a vhodnými výukovými programy a aplikacemi

B) Charakteristika výuky

Výuka probíhá v menším kolektivu, kde se žáci navzájem poznávají a pomáhají si. Podporujeme žáky v komunikaci, ale nenutíme je. Respektujeme, pokud se žáci z různých důvodů nezapojují, např. do rozhovoru na určitá témata.

Výuka se zpočátku zaměřuje především na výuku základních jazykových funkcí (pozdravy, poděkování, prosba apod.) a kompenzačních strategií (umí říct, že nerozumí, požádat o zopakování). Z komunikačního hlediska převládá v první fázi vyučování obvykle výuka mluvení a poslechu nad výukou čtení a psaní a výuka základní slovní zásoby nad výukou gramatiky. Zpočátku využíváme vizuální podporu, především reálné předměty a situace z reálného života. Protože je mnoho variant slovní zásoby, snažíme se využívat nejdříve základní slova, jednoduché a ustálené formulace. Později rozšiřujeme slovní zásobu o synonyma.

Při výuce učitel mluví zřetelně, v přiměřeném tempu, k porozumění používá gesta, opakování, příklady, přizpůsobuje se schopnostem a dovednostem konkrétního žáka.

Učivo vychází z „**Kurikula češtiny jako druhého jazyka pro základní vzdělávání**“ (Národní pedagogický institut). Po zvládnutí základní slovní zásoby a gramatiky se lze soustředit na slovní zásobu a učivo vztahující se k různým předmětům dle potřeby žáka.

C) Učivo

- Seznamování / úvod do jazyka
- Třída
- Škola
- Rodina
- Co rád/a dělám
- Čas
- Stravování
- Lidské tělo
- Místo, kde žiju
- Příroda
- Skloňování podstatných jmen
- 1. pád přídavných jmen
- Osobní zájmena
- Tázací zájmena
- Časování sloves
- Přivlastňovací zájmena
- Rozkazovací způsob
- Časy . přítomný, minulý a budoucí

D) Očekávané výstupy

Mluvení, porozumění, interakce

Žák / žákyně

- rozumí a reaguje, pokud partner v komunikaci (např. učitel/ka) mluví zřetelně, přizpůsobuje tempo řeči a slovní zásobu individuálním řečovým schopnostem a dovednostem konkrétního žáka / konkrétní žákyně
- zachytí klíčové informace o známém tématu, a používá slovní zásobu, se kterou byl/a obeznámen/a
- rozumí jednoduchým parafrázím naučených otázek, výpovědí (např. instrukcí či otázek, které souvisí s osvojovaným tématem a které se ho/jí bezprostředně týkají) a reaguje na ně neverbálně či jednoduše verbálně (např. slovně či jednoduchou větou)
- aktivně se účastní rozhovorů, ve kterých komunikační partneři používají naučené fráze a každodenní výrazy, a reaguje na známé otázky, které se týkají osvojovaného tématu
- samostatně produkuje naučená slova, věty, fráze, otázky, které se týkají osvojovaného tématu (např. sděluje informace o sobě, požádá o pomoc v obvyklých známých situacích)

Čtení

Žák / žákyně

- přečte krátký jednoduchý text, který se týká osvojovaného tématu
- vyhledá informace v krátkém textu, který se týká osvojovaného tématu a který obsahuje slovní zásobu, se kterou byl/a obeznámen/a
- přečte s porozuměním krátký text, který se týká osvojovaného tématu a který obsahuje slovní zásobu, se kterou byl/a obeznámen/a

Psaní

Žák / žákyně

- napíše naučené krátké věty, které se týkají osvojovaného tématu
- napíše jednoduchý text, který se týká osvojovaného tématu
- doplní naučená slova či číselné údaje do krátkého textu, který obsahuje slovní zásobu, se kterou byl/a obeznámen/a

Kompenzační strategie

Žák / žákyně

- v případě potřeby jednoduše požádá o zopakování informace, pomalejší tempo řeči či vysvětlení neznámého výrazu

E) Průřezová témata

Osobní a sociální výchova

Rozvoj schopností poznávání:

Slovní zásoba - cvičení dovedností zapamatování

Sebepoznání a sebepojetí

Seznamování, informace o sobě

Komunikace:

Vedení rozhovorů, verbální a neverbální komunikace

Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech

Evropa a svět nás zajímá:

Život, zvyky a tradice v České republice a v zemi, ze které žák / žákyně pochází